

VALSTYBINĖ KAINŲ IR ENERGETIKOS KONTROLĖS KOMISIJA

UAB „GEROS DUJOS“ IR UAB „ARONTERA“ NEPLANINIO PATIKRINIMO AKTAS

2019 m. birželio 26 d. Nr. D3-1

Vilnius

I SKYRIUS BENDROSIOS NUOSTATOS

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos energetikos įstatymo 8 straipsnio 1 dalimi, 9 dalies 14 punktu, Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo 36⁴ straipsniu, Lietuvos Respublikos gamtinių dujų įstatymo 7 straipsnio 1 dalies 8 punktu, 8 straipsnio 2 ir 3 punktais, 2011 m. spalio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 1227/2011 dėl didmeninės energijos rinkos vientisumo ir skaidrumo (**toliau – REMIT**) 7 straipsnio 2 dalimi, 13 straipsniu, Energetikos įmonių reguliuojamos veiklos patikrinimų tvarkos aprašu, patvirtintu Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos (**toliau – Komisija**) 2014-05-26 nutarimu Nr. O3-140 „Dėl Energetikos įmonių reguliuojamos veiklos patikrinimų tvarkos aprašo patvirtinimo“ (**toliau – Aprašas**), ir atsižvelgiant į Komisijos Dujų ir elektros departamento Dujų skyriaus vyriausiojo specialisto Igno Kazakevičiaus 2018-08-17 tarnybinį pranešimą Nr. R5-195 „Dėl UAB „Geros dujos“ ir UAB „Arontera“ neplaninio patikrinimo“, Komisijos pirmininko 2018-08-22 įsakymu Nr. O1E-137 „Dėl UAB „Geros dujos“ ir UAB „Arontera“ neplaninio patikrinimo“ (**toliau – Įsakymas**) su vėlesniais jo pakeitimais buvo sudaryta tikrinimo komisija dėl UAB „Geros dujos“ (**toliau – Bendrovė**) ir UAB „Arontera“ neplaninio patikrinimo (**toliau – Tikrinimo komisija**) ir pradėtas Bendrovės bei UAB „Arontera“ neplaninis patikrinimas (**toliau – Patikrinimas**).

Tikrinimo komisiją sudaro: Tikrinimo komisijos vadovas – Komisijos Dujų ir elektros departamento Rinkos plėtros ir stebėsenos skyriaus vyriausiasis specialistas Ignas Kazakevičius. Tikrinimo komisijos nariai – Komisijos Dujų ir elektros departamento Dujų skyriaus vyriausiasis specialistas Justas Valaitis bei Komisijos Teisės departamento Teisės taikymo skyriaus vyriausioji specialistė Jolita Kliorytė.

Tikrinimo komisija atliko Bendrovės, buveinės adresas Upės g. 5, LT-09308 Vilnius, įmonės kodas 303162971, vykdančios reguliuojamą gamtinių dujų (**toliau – dujų**) tiekimo veiklą pagal Komisijos 2013-11-21 nutarimu Nr. O3-691 „Dėl gamtinių dujų tiekimo licencijos UAB „Elsonta“ išdavimo“ išduotą ir 2014-04-29 nutarimu Nr. O3-110 „Dėl Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos 2013-11-21 nutarimo Nr. O3-691 „Dėl gamtinių dujų tiekimo licencijos UAB „Elsonta“ išdavimo“ patikslinimo“, 2014-11-04 nutarimu Nr. O3-887 „Dėl Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos 2013 m. lapkričio 21 d. nutarimo Nr. O3-691 „Dėl gamtinių dujų tiekimo licencijos UAB „Elsonta“ išdavimo“ pakeitimo“, 2015-01-30 nutarimu Nr. O3-164 „Dėl Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos 2013 m. lapkričio 21 d. nutarimo Nr. O3-691 „Dėl gamtinių dujų tiekimo licencijos UAB „Elsonta“ išdavimo“ pakeitimo“ patikslintą dujų tiekimo leidimą¹ Nr. L2-32 (GDT) ir 2014-01-22 Gamtinių dujų biržos dalyvio sutartį Nr. 01/2014,

¹ Vadovaujantis Gamtinių dujų įstatymo Nr. VIII-1973 pakeitimo įstatymo, priimto 2017 m. lapkričio 7 d., 24 straipsnio 3 dalimi, tiekimo licencijos, kurios išduotos ir kurių galiojimas nepanaikintas iki šio įstatymo įsigaliojimo dienos (2018 m. sausio 1 d.), laikomi leidimais verstis tiekimo veikla.

suteikiančius teisę verstis dujų tiekimo veikla, ir UAB „Arontera“, buveinės adresas Architektų g. 56-101, Vilnius, įmonės kodas 304585629, vykdančios reguliuojamą dujų tiekimo veiklą pagal Komisijos 2018-01-04 išduotą leidimą Nr. L2-51 (GDT) ir 2018-02-09 Gamtinių dujų biržos dalyvio sutartį Nr. 02/2018, suteikiančius teisę verstis dujų tiekimo veikla, patikrinimą. Pažymėtina, jog Patikrinimo metu Bendrovei dujų tiekimo leidimo galiojimas sustabdytas Komisijos 2018-11-21 nutarimu Nr. O3E-394 „Dėl Uždarosios akcinės bendrovės „Geros dujos“ gamtinių dujų tiekimo leidimo sustabdymo“, o vėliau ir panaikintas Komisijos 2018-01-24 nutarimu Nr. O3E-25 „Dėl UAB „Geros dujos“ gamtinių dujų tiekimo leidimo galiojimo panaikinimo“.

Patikrinimas pradėtas 2018-08-22. Vadovaujantis Aprašo 7 ir 8 punktais bei atsižvelgiant į Dujų ir elektros departamento Rinkos plėtros ir stebėsenos skyriaus vyriausiojo specialisto Igno Kazakevičiaus 2018-12-20 tarnybinį pranešimą Nr. R5-220 „Dėl UAB „Geros dujos“ ir UAB „Arontera“ neplaninio patikrinimo“, Komisijos pirmininko 2018-12-21 įsakymu Nr. O1E-200 „Dėl Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos pirmininko 2018 m. rugpjūčio 22 d. įsakymo Nr. O1E-137 „Dėl UAB „Geros dujos“ ir UAB „Arontera“ neplaninio patikrinimo“ pakeitimo“ buvo pakeista Patikrinimo pabaiga ir numatyta Patikrinimą baigti 2019-03-31. Taip pat, vadovaujantis Aprašo 7 ir 8 punktais atsižvelgiant į Dujų ir elektros departamento Rinkos plėtros ir stebėsenos skyriaus vyriausiojo specialisto Igno Kazakevičiaus 2019-03-27 tarnybinį pranešimą R5-20 „Dėl UAB „Geros dujos“ ir UAB „Arontera“ neplaninio patikrinimo“, Komisijos pirmininko 2019-03-28 įsakymu Nr. O1E-54 „Dėl Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos pirmininko 2018 m. rugpjūčio 22 d. įsakymo Nr. O1E-137 „Dėl UAB „Geros dujos“ ir UAB „Arontera“ neplaninio patikrinimo“ pakeitimo“ buvo pakeista Patikrinimo pabaiga ir numatyta Patikrinimą baigti 2019-06-30. Papildomai, vadovaujantis Aprašo 7 ir 8 punktais bei atsižvelgiant į Dujų ir elektros departamento Rinkos plėtros ir stebėsenos skyriaus vyriausiojo specialisto Igno Kazakevičiaus 2019-06-21 tarnybinį pranešimą R5-34 „Dėl UAB „Geros dujos“ ir UAB „Arontera“ neplaninio patikrinimo“, Komisijos pirmininko 2019-06-25 įsakymu Nr. O1E-88 „Dėl Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos pirmininko 2018 m. rugpjūčio 22 d. įsakymo Nr. O1E-137 „Dėl UAB „Geros dujos“ ir UAB „Arontera“ neplaninio patikrinimo“ pakeitimo“ buvo pakeista Patikrinimo pabaiga ir numatyta Patikrinimą baigti 2019-08-30.

Bendrovių veiklos tikrinamasis laikotarpis (toliau – tikrinamasis laikotarpis) – 2017-01-01–2018-09-01.

Patikrinimo tikslas – patikrinti, ar Bendrovės ir UAB „Arontera“ vykdoma dujų prekyba dujų biržos operatoriaus UAB GET Baltic dujų biržoje (**toliau – birža**) atitinka REMIT reikalavimus, įskaitant ir REMIT 5 straipsnyje įtvirtintą nuostatą dėl draudimo užsiimti arba bandyti užsiimti manipuliavimu rinka didmeninėse energijos rinkose.

Atsižvelgiant į Patikrinimo tikslą, išskelti šie **uždaviniai**:

1. Išanalizuoti Bendrovės ir UAB „Arontera“ prekybos portfelių struktūrą tikrinamuoju laikotarpiu, įskaitant:

1.1. prekybos, vykdomos pagal dvišales sutartis, ir atlikti sandorių palyginimą su situacija biržoje Lietuvos prekybos aikštelėje;

1.2. teiktų pavedimų pirkti ir parduoti dujas biržoje bei biržoje šių bendrovių sudarytų sandorių (pavedimų teikimo ir sandorių sudarymo strategiją) ir atlikti pavedimų ir sandorių palyginimą su situacija biržoje Lietuvos prekybos aikštelėje.

2. Įvertinti Bendrovės ir UAB „Arontera“ tikrinamuoju laikotarpiu vykdomos veiklos atitiktį REMIT 5 straipsnyje įtvirtintam draudimui.

Pažymėtina, kad tiek Bendrovės, tiek UAB „Arontera“ veiksmų vertinimas pateikiamas viename patikrinimo akte, o ne dviejuose atskiruose, dėl to, kad Patikrinimo akte yra vertinama šių ūkio subjektų veiksmų visuma.

Tikrinimo komisijos surinkta informacija bei duomenys, kuriais buvo vadovaujamasi atliekant Patikrinimą:

1. *(Konfidenciali informacija).*
2. *(Konfidenciali informacija).*
3. *(Konfidenciali informacija).*
4. *(Konfidenciali informacija).*
5. *(Konfidenciali informacija).*
6. *(Konfidenciali informacija).*
7. *(Konfidenciali informacija).*
8. Centralizuotos Europos rinkos dalyvių registro platformos (angl. *Centralised European Register of Market Participants*; **toliau – CEREMP**) duomenys (žiūrėta 2019-04-26).
9. 2018-12-17 VĮ Registrų centro Juridinių asmenų registro duomenys iš VĮ Registrų centro (**toliau – Registrų centro duomenys**) apie Bendrovę, UAB „Arontera“ ir UAB „Kodiani investicijos“.
10. *(Konfidenciali informacija).*
11. *(Konfidenciali informacija).*
12. Dujų biržos operatoriaus UAB GET Baltic biržos tinklalapyje www.getbaltic.com skelbiami duomenys.
13. 2018-09-11 Bendrovės neplaninio patikrinimo aktas Nr. D3-2 „UAB „Geros dujos“ neplaninio patikrinimo aktas“ (**toliau – Patikrinimo aktas Nr. D3-2**).
14. 2018-09-21 Komisijos nutarimas Nr. O3E-293 „Dėl UAB „Geros dujos“ neplaninio patikrinimo“ (**toliau – Nutarimas Nr. O3E-293**).

Patikrinimo metu vadovautasi šiais teisės aktais (Patikrinimui aktualiomis redakcijomis):

1. REMIT.
2. 2010 m. liepos 19 d. Komisijos reglamentu (ES) Nr. 632/2010, iš dalies keičiančiu Reglamentą (EB) Nr. 1126/2008, priimančią tam tikrus tarptautinius apskaitos standartus pagal Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (EB) Nr. 1606/2002, kiek tai susiję su 24-uju tarptautiniu apskaitos standartu (TAS) ir 8-uju tarptautiniu finansinės atskaitomybės standartu (TFAS)² (**toliau – TAS**).
3. 2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2013/34/ES dėl tam tikrų rūšių įmonių metinių finansinių ataskaitų, konsoliduotųjų finansinių ataskaitų ir susijusių pranešimų, kuria iš dalies keičiama Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2006/43/EB ir panaikinamos Tarybos direktyvos 78/660/EEB ir 83/349/EEB³ (**toliau – Direktyva 2013/34/ES**).
4. Energetikos įstatymu.
5. Gamtinių dujų įstatymu.
6. Viešojo administravimo įstatymu.
7. Aprašu.
8. UAB GET Baltic prekybos gamtinių dujų biržoje reglamentu, patvirtintu Komisijos 2014-12-19 nutarimu Nr. O3-953 „Dėl UAB GET Baltic prekybos gamtinių dujų biržoje reglamento derinimo“ (galiojęs nuo 2014-12-24 iki 2017-06-24⁴) (**toliau – Biržos Reglamentas I**).
9. UAB GET Baltic prekybos gamtinių dujų biržoje reglamentu, patvirtintu Komisijos 2017-06-22 nutarimu Nr. O3-273 „Dėl UAB GET Baltic prekybos gamtinių dujų biržoje reglamento derinimo“ (galiojęs nuo 2017-06-24 iki 2017-12-23⁵) (**toliau – Biržos Reglamentas II**).

² <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/ALL/?uri=CELEX:32010R0632&qid=1554977487133>

³ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX:32013L0034&qid=1546234709784>

⁴ <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/8882c21089ee11e4a98a9f2247652cf4>

⁵ <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/e65962a0574f11e7846ef01bfff9b64>

10. UAB GET Baltic prekybos gamtinių dujų biržoje reglamentu, patvirtintu Komisijos 2017-12-21 nutarimu Nr. O3-606 „Dėl UAB GET Baltic prekybos gamtinių dujų biržoje reglamento derinimo“ (galiojęs nuo 2017-12-23 iki 2017-06-29⁶d.) (**toliau – Biržos Reglamentas III**).

11. UAB GET Baltic prekybos gamtinių dujų biržoje reglamentu, patvirtintu Komisijos 2018-06-28 nutarimu Nr. O3-207 „Dėl UAB GET Baltic prekybos gamtinių dujų biržoje reglamento derinimo“ (įsigaliojęs nuo 2018-06-29⁷) (**toliau – Biržos Reglamentas IV**) nuostatomis.

Patikrinimo metu buvo remiamasi dujų pirkimo–pardavimo ir paslaugų teikimo sutartimis:

1. *(Konfidenciali informacija).*
2. *(Konfidenciali informacija).*
3. *(Konfidenciali informacija).*
4. *(Konfidenciali informacija).*
5. *(Konfidenciali informacija).*
6. *(Konfidenciali informacija).*

Patikrinimo metu atsižvelgta į Energetikos reguliuotojų bendradarbiavimo agentūros (angl. *Agency of Cooperation of Energy Regulators*; **toliau – Agentūra**) parengtas gaires, aiškinamuosius dokumentus dėl REMIT taikymo praktikos, 2014 m. balandžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) Nr. 596/2014 dėl piktnaudžiavimo rinka (Piktnaudžiavimo rinka reglamentas) ir kuriuo panaikinama Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2003/6/EB ir Komisijos direktyvos 2003/124/EB, 2003/125/EB ir 2004/72/EB⁸ (**toliau – MAR**), 2015 m. gruodžio 17 d. Komisijos deleguotąjį reglamentą (ES) 2016/522, kuriuo papildomos Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 596/2014 nuostatos dėl tam tikroms trečiųjų šalių valstybės institucijoms ir centriniam bankams taikomos išimties, manipuliavimo rinka požymių, ribų, nuo kurių informacija turi būti atskleidžiama, kompetentingos institucijos, kuriai pranešama apie informacijos atskleidimo atidėjimą, leidimo prekiauti draudimo laikotarpiais ir vadovų sandorių, apie kuriuos reikia pranešti, rūšių⁹ (**toliau – Deleguotasis reglamentas (ES) 2016/522**).

II SKYRIUS

BENDROVĖS IR UAB „ARONTERA“ TIEKIMO VEIKLOS ANALIZĖ

PIRMASIS SKIRSNIS

PREKYBOS BIRŽOJE LIETUVOS PREKYBOS AIKŠTELĖJE SITUACIJOS APŽVALGA TIKRINAMUOJU LAIKOTARPIU

Rinkos dalyvių prekyba biržoje tikrinamuoju laikotarpiu buvo vykdoma vadovaujantis Biržos reglamentų I–IV nuostatomis.

Pažymėtina, kad laikotarpiu nuo 2017-01-01 iki 2017-08-31 biržoje Lietuvos prekybos aikštelėje įvykdyti 575 sandoriai, suprekiauta 191,242 GWh dujų, prekybą vykdė 11 biržos dalyvių.

Laikotarpiu nuo 2017-09-01 iki 2017-12-31 biržoje įvykdyti 458 sandoriai, suprekiauta 179,769 GWh dujų, prekybą vykdė 9 biržos dalyviai.

Visas 2017 m. Lietuvoje biržoje suprekiautas dujų kiekis siekė 371,011 GWh (arba 1,86 % viso suprekiauto Lietuvoje dujų kiekio (19 927 GWh)). Taigi, biržos panaudojimas ir likvidumas buvo labai mažas.

Laikotarpiu nuo 2018-01-01 iki 2018-08-31 biržoje įvykdyti 1 388 sandoriai, suprekiauta 1 014,271 GWh dujų, prekybą vykdė 18 biržos dalyvių. Pažymėtina, kad biržos panaudojimas ir likvidumas labai padidėjo, palyginus su laikotarpiu nuo 2017-01-01 iki 2017-08-31.

⁶ <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/32b3dd30e65011e7acd7ea182930b17f>

⁷ <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/f46396f07aca11e8ae2bfd1913d66d57>

⁸ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX:02014R0596-20160703>

⁹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX:32016R0522&qid=1545036298973>

ANTRASIS SKIRSNIS
BENDROVĒS IR UAB „ARONTERA“ VYKDYTOS DUJŲ TIEKIMO VEIKLOS
APIBŪDINIMAS

1. Bendrovės prekybos portfelio apibūdinimas

1.1. Bendra informacija apie prekybą

(konfidenciali informacija)

1 lentelė. Bendrovės įsigytų dujų kiekių pasiskirstymas pagal mėnesius *(konfidenciali informacija)*

2 lentelė. Bendrovės parduotų dujų kiekių pasiskirstymas pagal mėnesius *(konfidenciali informacija)*

1.2. Dujų pirkimas biržoje

(konfidenciali informacija)

1.3. Dujų pardavimas biržoje

(konfidenciali informacija)

1 pav. Biržos duomenys apie visų ūkio subjektų visus biržoje įvykdytus sandorius *(konfidenciali informacija)*

3 lentelė. Bendrovės pavedimų parduoti dujas ir jų pagrindu sudarytų sandorių analizė *(konfidenciali informacija)*

2. UAB „Arontera“ prekybos portfelio apibūdinimas

(konfidenciali informacija)

4 lentelė. UAB „Arontera“ dujų prekyba biržoje *(konfidenciali informacija)*

III SKYRIUS

BENDROVĒS IR UAB „ARONTERA“ VYKDOMOS VEIKLOS ATITIKTIES REMIT
REIKALAVIMAMS VERTINIMAS

PIRMASIS SKIRSNIS

ATITIKTIES REMIT 5 STRAIPSNYJE ĮTVIRTINTAM DRAUDIMUI UŽSIIMTI ARBA
BANDYTI UŽSIIMTI MANIPULIAVIMU RINKA DIDMENINĖSE ENERGIJOS
RINKOSE VERTINIMAS

1. Bendrovės sudarytų sandorių vertinimas

REMIT 5 straipsnyje įtvirtinta, kad draudžiama užsiimti arba bandyti užsiimti manipuliavimu rinka didmeninėse energijos rinkose.

Manipuliavimo rinka ir bandymo manipuluoti rinka sąvokos yra įtvirtintos REMIT 2 straipsnyje.

2 straipsnio 2 punkte įtvirtinta, kad:

„2) manipuliavimas rinka:

a) bet kokio sandorio sudarymas ar bet kokio nurodymo prekiauti didmeniniais energetikos produktais išdavimas, dėl ko:

i) duodami arba tikėtini netikri, arba klaidinantys signalai dėl didmeninių energetikos produktų pasiūlos, paklausos ar kainos;

ii) asmuo ar kartu veikiantys asmenys užsitikrina arba bando užsitikrinti vieno ar kelių didmeninių energetikos produktų dirbtinio dydžio kainą, nebent sandorį sudaręs ar nurodęs prekiauti asmuo įrodo, kad jo veiksmų motyvacija teisėta ir kad tas sandoris ar nurodymas prekiauti atitinka priimtą rinkos praktiką atitinkamoje didmeninėje energijos rinkoje; arba

iii) naudojamosi ar bandoma naudotis fiktyvia priemone ar bet kurios kitos formos apgaule ar gudrybe, dėl ko duodami arba tikėtini netikri, arba klaidinantys signalai dėl didmeninių energetikos produktų pasiūlos, paklausos ar kainos;

arba

b) informacijos, kuri duoda ar gali duoti neteisingus arba klaidinančius signalus dėl didmeninių energetikos produktų pasiūlos, paklausos ar kainos, įskaitant gandų ir neteisingų ar klaidinančių naujienų skleidimą, kai tai darantis asmuo žino arba turėtų žinoti, kad ta informacija neteisinga arba klaidinanti, skleidimas žiniasklaidoje, įskaitant internetą, ar bet kuriomis kitomis priemonėmis.

Kai informacija skleidžiama žurnalistikos arba meninės raiškos tikslais, toks informacijos skleidimas vertinamas atsižvelgiant į spaudos laisvę ir žodžio laisvę kitose žiniasklaidos priemonėse reglamentuojančias taisykles, nebent:

i) tie asmenys dėl atitinkamos informacijos skleidimo tiesiogiai ar netiesiogiai gauna naudos arba pelno; arba

ii) informacija atskleidžiama ar platinama siekiant suklaidinti rinką dėl didmeninių energetikos produktų pasiūlos, paklausos ar kainos.“

REMIT preambulės 13 punkte įtvirtinta, kad:

„(13) manipuliavimas didmeninėse energijos rinkose siejamas su asmenų veiksmais, kuriais dirbtinai palaikomas kainų lygis, kuris nepagrįstas paklausos ir pasiūlos rinkos jėgomis, įskaitant tikrąją pasiūlą, laikymo ar perdavimo pajėgumus ir paklausą. Manipuliavimas rinka vyksta tokiais būdais: pateikiant ir atšaukiant suklastotus užsakymus; naudojantis žiniasklaidos priemonėmis, įskaitant internetą, ar kitais būdais skleidžiant neteisingą arba klaidinančią informaciją ar gandus; sąmoningai pateikiant neteisingą informaciją įmonėms, kurios teikia kainų vertinimus arba rinkos ataskaitas, klaidinant rinkos dalyvius, kurie veikia, remdamiesi tais kainų įvertinimais arba rinkos ataskaitomis; ir sąmoningai bandant parodyti, kad turimi elektros energijos gamybos pajėgumai, gamtinių dujų pasiūla arba perdavimo pajėgumai yra kitokie nei dabartiniai techniniai pajėgumai, kai tokia informacija daro įtaką ar galėtų daryti įtaką didmeninių energetikos produktų kainai. Manipuliavimas ir jo poveikis gali būti jaučiami tarpvalstybiniu mastu elektros energijos ir gamtinių dujų rinkose, finansų ir prekių rinkose, įskaitant taršos leidimų rinkas.“

Apibendrinant paaiškintina, kad dirbtinio dydžio kaina – dėl asmenų veiksmų susiformavęs ir nepagrįstas paklausos ir pasiūlos rinkos jėgomis, kainų lygis.

Agentūros Gairių dėl REMIT taikymo (4-oji versija, atnaujinta 2018 m. kovo 22 d.) (angl. *Guidance on the application of Regulation (EU) No 1227/2011 of the European Parliament and of the Council of 25 October 2011 on wholesale energy market integrity and transparency; 4th Edition; Updated 22-March-2018*)¹⁰ (toliau – Gairės) 6 skyriuje yra pateikiami manipuliavimo rinka atvejai,

¹⁰ <https://documents.acer-remiteu/guidance-on-remiteu/>

praktikos, požymiai, pavyzdžiai, kai rinkos dalyviai užsitikrina arba bando užsitikrinti vieno ar kelių didmeninių energetikos produktų dirbtinio dydžio kainą. Gairių 6.4.1 skirsnio d punkte pateikiamas uždarymo kainos keitimo (angl. *Marking the close*) pavyzdys, kuris savaime nebūtinai laikomas manipuliavimo rinka praktika.

Ši praktika apima sąmoningą (tyčią) didmeninių energetikos produktų pirkimą ar pardavimą rinkos uždarymo metu, siekiant pakeisti / paveikti didmeninio energetikos produkto galutinę kainą. Ši praktika gali būti vykdoma bet kurią atitinkamą prekybos dieną, bet paprastai galutinė biržoje skelbiamo didmeninio energetikos produkto kaina, kurią yra siekiama paveikti, yra sietina su kitų sandorių kainos vertės nustatymu. Pavyzdžiui, ši praktika ypač taikoma tokiomis datomis, kurių metu yra fiksuojamos sudarytų ateities ar pasirinkimo išvestinių produkto sandorio galiojimo pabaigos datos. Praktika taip pat gali būti taikoma laikotarpiu, kurio metu yra nustatomos biržos indeksų / kainų atskaitos taškų / kainų nustatymo taškų vertės, nes indeksų pagrindu yra nustatomos kitų sutarčių kainos.

Analogiškai, uždarymo kainos keitimo praktika yra suprantama ir finansų rinkose.

MAR I priedo A dalyje pateikiami manipuliavimo veiksmai, susijusių su melagingais ar klaidinančiais signalais ir kainų fiksavimu, požymiai.

Nurodoma, kad taikant MAR 12 straipsnio 1 dalies a punktą ir nedarant poveikio to straipsnio 2 dalyje išvardytiems veiksams, kai rinkos dalyviai ir kompetentingos institucijos nagrinėja sandorius ar prekybos pavedimus, atsižvelgiama į toliau esančiame nebaigtiniame sąraše aprašytus rodiklius, kurie savaime nebūtinai laikomi manipuliavimo rinka atvejais:

„<...>

e) kokių mastu prekybos pavedimai ar sandoriai pateikti ar sudaryti per trumpą prekybos sesijos laiko tarpą ir kiek tai lemia kainų pokyčius, kurių vėliau nebelieka;“

Deleguotojo reglamento (ES) 2016/522 II priedo 1 skirsnio 5 dalyje pateikiami su MAR I priedo A skirsnio e punkte nurodytais požymiais susijusios praktikos pavyzdžiai:

„<...> *d) finansinės priemonės, su ja susijusios biržos prekių neatidėliotinių sandorių sutarties arba apyvartiniais taršos leidimais pagrįsto aukcione parduodamo produkto pirkimas arba pardavimas, sąmoningai vykdomas prekybos sesijos atskaitos momentu (pavyzdžiui, atidarymo, uždarymo, atsiskaitymo metu) stengiantis padidinti, sumažinti arba išlaikyti tam tikro lygio referencinę kainą (pavyzdžiui, atidarymo kainą, uždarymo kainą, galutinę kainą) – paprastai tai vadinama uždarymo kainos keitimu (angl. „marking the close“). Taip pat galima nurodyti su šia praktika susijusius papildomus manipuliavimo rinka požymius: <...>*

iv) sandoriai ar prekybos pavedimai, kuriuos akivaizdžiai galima pagrįsti tik tuo, kad siekiama padidinti arba sumažinti kainą arba padidinti prekybos mastą, kai tam tikru prekybos dienos metu artėjama prie atskaitos taško, pavyzdžiui, atidarymo metu arba prieš uždarymą;“

Tikrinimo komisija 2018-09-11 Patikrinimo akte Nr. D3-2 bei Patikrinimo metu įvertino tikrinamuoju laikotarpiu galiojusias visas, t. y. 33 dujų pirkimo-pardavimo sutartis ir nustatė, kad 6 sutartyse (**toliau – Sutartys**) nurodytos dujų produkto kainų apskaičiavimo formulės, kuriose yra 2 žemiau nurodyti kintamieji, nuo kurių priklauso dujų kaina (žr. 5 lentelę). Vienas iš kintamųjų – ataskaitinio laikotarpio paskutinės dienos biržoje (www.getbaltic.lt) įvykdytų sandorių mažiausia dujų kaina. Sutartyse įtvirtintos tokios formulės, kad kuo mažesnė konkrečiau dujų sandorio kaina biržoje, tuo didesnė kaina vartotojams (darant prielaidą kad (*konfidenciali informacija*)) formulės kintamasis yra pastovus).

(konfidenciali informacija)

Vadovaujantis Biržos reglamentu I:

„1.2.29. *Produktas – gamtinės dujos, pristatomos į Prekybos gamtinėmis dujomis vietą, kaip tai numatyta 2.1.12 punkte; <...>*

1.2.37. *Sandoris – dviejų Dalyvių Biržoje pasiektas susitarimas įsigyti ar parduoti sutartą konkretaus pristatymo laikotarpio produkto kiekį už sutartą kainą“.*

O vadovaujantis Biržos reglamentu II:

„1.3.39. Sandoris – susitarimas pirkti–parduoti produktą, tarp Dalyvių, pagal pateiktus pavedimus pirkti ir parduoti produktus Biržoje, pagal juose nurodytas sąlygas ir Reglamente nustatytą tvarką. <...>

1.3.33. Produktas – Biržos prekyboje pagal pristatymo laikotarpį siūlomi fiziniai gamtinių dujų įsigijimo / pardavimo būdai, kurie yra aprašyti šiame Reglamente ir (ar) Biržos internetiniame tinklalapyje.“

(konfidenciali informacija)

Tikrinimo komisija nustatė, kad Bendrovė vykdydama 3 lentelėje nurodytus dujų pardavimo sandorius gavo 5 152,85 Eur papildomos naudos. 7–10 lentelėse pateikiamas detalus šios vertės skaičiavimas.

(konfidenciali informacija)

Išnagrinėjus Patikrinimo metu surinktą medžiagą, apibendrinus aukščiau paminėtą informaciją, Tikrinimo komisija konstatuoja, kad laikotarpiu nuo 2017-01-01 iki 2017-06-31:

1. Bendrovė dažniausiai perka dujas, o ne parduoda, t. y. parduoti dujas biržoje yra netipinė šio tiekėjo veikla (1 ir 2 lentelės);

2. Bendrovės dujų pardavimo strategija buvo tokia, kad Bendrovė sąmoningai (tyčia) ir sistemiškai 6 mėnesius iš eilės (3 lentelės 10 stulpelis pardavimo sandoriai Nr. 1–6), teikė pavedimus parduoti dujas mėnesio pabaigoje (t. y. paskutinę mėnesio parą), tuo laikotarpiu, kai yra nustatomos biržos indeksų / kainų atskaitos taškų / kainų nustatymo taškų vertės – biržos tinklalapyje skelbiama mažiausia atitinkamos paros produkto kaina. Kitomis mėnesių dienoms Bendrovė neteikė pavedimų parduoti dujas (3 lentelė);

3. Bendrovė, parduodama dujas, vykdydama 3 lentelės 10 stulpelyje nurodytus pardavimo sandorius Nr. 1–6 visada užtikrindavo mažiausią ataskaitinio laikotarpio produkto kainą, iš viso užsitikrintas 6 skelbiamų kainų dydis iš 6 pateiktų pavedimų parduoti dujas ir 6 sudarytų sandorių parduoti dujas (3 lentelės 12 stulpelis);

4. Bendrovės vykdytas dujų pardavimas **biržoje** neturi **tiesioginės** finansinės naudos, nes dujos buvo parduodamos žemesne dujų kaina (3 lentelės 12 ir 18 stulpeliai), negu įsigytos iš Bendrovės dujų įsigijimo šaltinių (3 lentelės 7 stulpelis). Taip pat šios dujos parduodamos ženkliai mažesne kaina, nei atitinkamos paros vidutinė biržos kaina (3 lentelės 20 stulpelis), tačiau Bendrovė, vykdydama 3 lentelėje (12 stulpelis) nurodytus dujų pardavimo sandorius mažmeninėje dujų rinkoje, gavo 5 152,85 Eur papildomos naudos (7–10 lentelės).

5. Bendrovės dujų pardavimo sandoriai įvykdyti praėjus trumpam laiko tarpui (0:08–3:58 min) nuo jų įsigijimo (3 lentelės 15 stulpelis);

6. Bendrovė laikotarpiu nuo 2017-01-01 iki 2017-06-31 dujų paromis nesiekė subalansuoti savo dujų portfelio, nes dujų paros pradžioje nuosavybės teise neturėjo įsigytų dujų, skirtų jos vartotojų poreikiams patenkinti. Analogiškai, Bendrovė vykdydama 3 lentelės 10 stulpelyje nurodytus pardavimo sandorius Nr. 1–6 taip pat nesiekė subalansuoti savo dujų portfelio.

7. Bendrovė nepateikė įrodymų bei paaiškinimų, kad jos 2–5 punktuose nurodytų veiksmų motyvacija teisėta ir kad minėtieji sandoriai atitinka priimtą rinkos praktiką šioje rinkoje, nes Bendrovė nepateikė paaiškinimų, pagrindžiančių šių sandorių atlikimą.

Bendrovė prekybos sesijos pradžioje dujų pristatymo laikotarpiui, kurio metu nustatomos kainos, susijusios su kitų Bendrovės sandorių kainos vertės nustatymu, nuosavybės teise išvis neturėjusi įsigytų dujų, sąmoningai ir sistemiškai (periodiškai) prekybos sesijos metu ką tik įsigytas dujas po 0:08 – 3:58 min intervalo perparduodavo žemesne kaina, kuri taip pat buvo ženkliai mažesnė negu II skirsnio 1.4 poskirsnyje įvardintos referencinės kainos, ir kuri yra skelbiama viešai biržos tinklalapyje. 3 lentelėje (12 stulpelyje) nurodyti sandoriai buvo atlikti esant didesniems dujų įsigijimo kaštams negu dujų įsigijimo savikaina ir Bendrovė nesiekė įsigytų dujų parduoti brangesne kaina, taip pat Bendrovė nepateikė įrodymų, kad jos veiksmų motyvacija teisėta ir kad minėtieji sandoriai atitinka priimtą rinkos praktiką šioje dujų rinkoje, Bendrovė nepateikė paaiškinimų, pagrindžiančių šių sandorių atlikimą, todėl šis sandoris nėra pateisinamas fundamentaliais rinkos veikimo principais – biržos rinkos paklausa ir pasiūla. Priešingai, Bendrovės tokiu savo elgesiu siekė gauti

daugiau naudos iš mažmeninių sutarčių su vartotojais. Tai yra, aukščiau išdėstyti Bendrovės veiksmai atitinka REMIT 2 straipsnio 2 punkto a papunkčio ii dalyje įtvirtintą manipuliavimo rinka sąvoką, nes sudaryti sandoriai dėl kurių Bendrovė užsitikrino didmeninių energetikos produktų dirbtinio dydžio kainą ir Bendrovė neįrodė, kad jos veiksmų motyvacija teisėta ir kad sandoriai atitinka priimtą rinkos praktiką didmeninėje energijos rinkoje.

Papildomai pažymėtina, kad dėl tokios biržoje skelbiamos informacijos pokyčio, dėl Bendrovės veiksmų (įvykdytų sandorių) Bendrovė pasiekė savo tikslą gauti naudos manipuliuojant didmeninio energetikos produkto kainą, nes Bendrovė gavo didesnę finansinę naudą dėl didesnių savo galutinių vartotojų mokėtinų sumų už dujas, t. y. Bendrovė sąmoningais savo veiksmais siekė didinti galutinę vartotojų mokėtiną dujų kainą, nurodytą su vartotojais sudarytose mažmeninėse dujų sutartyse ir taip klaidino 6 vartotojus.

Dėl Bendrovės sandorių sudarymų, prekiauti (3 lentelės 10 stulpelis, pardavimo sandoriai Nr. 1–6) didmeniniais energetikos produktais biržoje buvo duodami klaidinantys signalai dėl didmeninių energetikos produktų kainos, kas atitinka REMIT 2 straipsnio 2 punkto a papunkčio i dalyje įtvirtintą manipuliavimo rinka sąvoką, nes UAB GET Baltic tinklalapyje¹¹ yra viešai skelbiama mažiausia atitinkamos paros produkto kaina (didmeninio energetikos produkto kaina), dėl kurios buvo suklaidinti 6 Bendrovės vartotojai, t. y. tokie Bendrovės veiksmai sudaro REMIT 5 straipsnio pažeidimą.

Išvada. Tikrinimo komisija, įvertinusi Patikrinimo metu surinktą informaciją ir Bendrovės vykdytus pavedimus, sandorius dėl dujų pirkimo biržoje įskaitant, bet neapsiribojant, esminiais teiginiais, įtvirtintais patikrinimo akto III skyriaus pirmojo skirsnio 1 poskirsnio 1–6 punktuose, nustatė, kad:

- Bendrovė, laikotarpiu nuo 2017-01-31 iki 2017-06-30 biržoje vykdydama šešis sandorius, nurodytus 3 lentelės 10 stulpelyje (pardavimo produktai Nr. 1–6) pažeidė REMIT 5 straipsnio reikalavimą, draudžiantį užsiimti manipuliavimu rinka didmeninėse energijos rinkose, šiuo atveju – didmeninėje gamtinių dujų rinkoje, nes:

- pastarieji Bendrovės veiksmai atitinka REMIT 2 straipsnio 2 punkto a papunkčio i dalyje įtvirtinto manipuliavimo rinka sąvoką, t. y. Bendrovė davė klaidingus signalus bent šešiams Bendrovės vartotojams dėl didmeninių gamtinių dujų produktų, biržos produktų, kainos.

- pastarieji Bendrovės veiksmai atitinka REMIT 2 straipsnio 2 punkto a papunkčio ii dalyje įtvirtinto manipuliavimo rinka sąvoką, t. y. Bendrovė užsitikrino UAB GET Baltic tinklalapyje skelbiamą mažiausią pastarųjų parų produktų kainą – didmeninių gamtinių dujų produktų, t. y. biržos produktų, dirbtinio dydžio kainą.

2. UAB „Arontera“ sudarytų sandorių vertinimas

REMIT 5 straipsnyje įtvirtinta, kad draudžiama užsiimti arba bandyti užsiimti manipuliavimu rinka didmeninėse energijos rinkose.

Tikrinimo komisija, įvertinusi Patikrinimo metu surinktą informaciją bei UAB „Arontera“ vykdytus pavedimus, sandorius dėl dujų pirkimo biržoje, nustatė, kad nepastebėta, jog UAB „Arontera“ tikrinamuoju laikotarpiu vykdyti pavedimai ir sudaryti sandoriai atitiktų REMIT 2 straipsnyje įtvirtintą manipuliavimo rinka ir bandymo manipuliuoti rinka sąvoką.

3. Sandorių, sudarytų tarp Bendrovės ir UAB „Arontera“ vertinimas

Tikrinimo komisija taip pat atliko sandorių, sudarytų tarp Bendrovės ir UAB „Arontera“ vertinimą. Tam, kad būtų galima įvertinti aukščiau minėtų ūkio subjektų sandorius, ir tai, ar tarp tokių asmenų nėra vykdomas dalinimasis viešai neatskleista informacija, svarbu nustatyti šių bendrovių galutinį valdytoją ir naudos gavėją (angl. *ultimate controller*) bei tai, ar šios bendrovės yra susijusios šalys (angl. *Related parties*).

¹¹ <https://www.getbaltic.com/lt/charts/trades>

3.1. Galutinio valdytojo nustatymas

REMIT 9 straipsnyje „Rinkos dalyvių registracija“ įtvirtinta, kad:

„1. Rinkos dalyviai, sudarantys sandorius, apie kuriuos reikalaujama pranešti pagal 8 straipsnio 1 dalį, užsiregistruoja valstybės narės, kurioje jie įsisteigę arba gyvena, arba, jei jie neįsisteigę ar negyvena Sąjungoje, valstybės narės, kurioje jie vykdo veiklą, nacionalinėje reguliavimo institucijoje. <...>

„3. Nacionalinės reguliavimo institucijos perduoda Agentūrai jų nacionaliniuose registruose turimą informaciją Agentūros nustatyta forma. Agentūra, bendradarbiaudama su tomis institucijomis, nustato tą formą ir paskelbia ją ne vėliau kaip 2012 m. birželio 29 d. Remdamasi nacionalinių reguliavimo institucijų pateikta informacija, Agentūra sudaro Europos rinkos dalyvių registrą. Prieiga prie Europos registro suteikiama nacionalinėms reguliavimo ir kitoms susijusioms institucijoms. Pagal REMIT 17 straipsnį Agentūra gali nuspręsti viešai paskelbti Europos registro informaciją ar jos dalis, jei tai nėra neskelbtina komercinė informacija apie atskirus rinkos dalyvius.“

Agentūra, įgyvendindama REMIT 9 straipsnio 3 dalį, parengė 2012-06-26 sprendimą Nr. 01/2012 „Dėl registracijos formato vadovaujantis Reglamento 1227/2011 9 straipsnio 3 dalimi“ (angl. *ACER decision No 01/2012 Relating to the Registration Format Pursuant to Article 9 (3) of the Regulation No 1227/2011*)¹² (toliau – **Sprendimas**), kuriame detaliau įtvirtinta, kokius duomenis registracijos metu turi nurodyti rinkos dalyviai, besiregistruojantys CEREMP. Sprendimu įsteigta CEREMP bei nustatyta registracijos forma. Europos rinkos dalyvių registracija susideda iš 5 dalių:

- 1 skirsnis: duomenys, susiję su rinkos dalyviu;
- 2 skirsnis: duomenys apie asmenis, atsakingus už rinkos dalyvio veiklos ir prekybos sprendimus;
- 3 skirsnis: duomenys, susiję su rinkos dalyvio galutiniu duomenų valdytoju arba naudos gavėju;
- 4 skirsnis: duomenys, susiję su rinkos dalyvio įmonės struktūra;
- 5 skirsnis: duomenys apie deleguotas šalis, kurios teiks informaciją rinkos dalyvio vardu.

Atkreiptinas dėmesys, kad, pasikeitus bet kokiems pateiktiems duomenims, reikia nedelsiant atnaujinti registracijos formoje pateiktą informaciją.

Svarbu pažymėti ir tai, kad galutinis rinkos dalyvio veiklos valdytojas (angl. *ultimate controller*) turėtų būti suprastas kaip fizinis arba juridinis asmuo, kuris daro reikšmingą įtaką rinkos dalyvio veiklai per turimą kontrolinį akcijų paketą arba balsavimo teisę rinkos dalyvyje arba jo patronuojančioje bendrovėje, nepriklausomai nuo to, ar kontrolė pasireiškia tiesiogiai, ar per kitų įmonių sąsajumą¹³.

Vadovaujantis Sprendimo 3 skirsniu, rinkos dalyviai gali turėti vieną ar daugiau galutinių valdytojų. Agentūra laiko juridinį ar fizinį asmenį rinkos dalyvio galutiniu valdytoju, jei:

- jis turi 10 % ar daugiau rinkos dalyvio ar jo patronuojančios įmonės akcijų arba;
- jis gali daryti reikšmingą įtaką rinkos dalyvio veiklai per turimą rinkos dalyvio ar jo patronuojančios įmonės kontrolinį akcijų paketą arba
- jis turi teisę kontroliuoti ar kontroliuoja 10 % ar daugiau balsavimo teisių rinkos dalyvyje ar jo patronuojančioje įmonėje, arba
- jis gali daryti reikšmingą įtaką rinkos dalyvio valdymui per savo turimas balsavimo teises rinkos dalyvyje arba jo patronuojančioje įmonėje¹⁴.

¹²https://acer.europa.eu/Official_documents/Acts_of_the_Agency/Directors%20decision/ACER%20Decision%2001-2012.pdf

¹³ OECD Benchmark Definition of Foreign Direct Investment, Fourth Edition, 2008“ ir „OECD Handbook on Economic Globalisation Indicators, 2005.

¹⁴. https://documents.acer-remit.eu/wp-content/uploads/REMIT_22nd_edition_QA_v1.pdf

Toks galutinis valdytojas nebūtinai turi būti rinkos dalyvis, kaip apibrėžta REMIT, taip pat galutinis valdytojas neturi būti dukterinė įmonė ar kitos įmonės filialas. Galutinis valdytojas taip pat gali būti savivaldybės institucija ar valstybė¹⁵.

Tikrinimo komisija, vadovaudamasi CEREMP duomenimis (žiūrėta 2019-04-26), 2018-12-17 Registrų centro duomenimis apie Bendrovę, UAB „Arontera“ ir UAB „Kodiani investicijos“, raštais dėl registracijos CEREMP – Bendrovės 2015-09-22 raštu (reg. Nr. R1-8577) pateikta deklaracijos forma, UAB „Arontera“ 2018-01-16 raštu (reg. Nr. R1-538) pateikta deklaracija, aukščiau išdėstytais teisės aktais, nustatė, kad už Bendrovės ir UAB „Arontera“ veiklos sprendimus, prekybos sprendimus tikrinamuoju laikotarpiu atsakingas asmuo, taip pat kontaktinis asmuo komunikacijai ir direktorius (įmonių vadovas) buvo E. P. Taip pat, vadovaujantis Registrų centro duomenimis, UAB „Arontera“ akcininkas tikrinamuoju laikotarpiu buvo E. P. (plačiau žiūrėti 3 pav.). Taigi, atsižvelgus į anksčiau išdėstytą informaciją, galima teigti, kad UAB „Arontera“ galutinis valdytojas (angl. *ultimate controller*) ir naudos gavėjas tikrinamuoju laikotarpiu buvo E. P., o Bendrovės galutinis valdytojas (angl. *ultimate controller*) tikrinamuoju laikotarpiu buvo kitas fizinis asmuo – A.B.

3.2. Įmonių sąsajumo vertinimas

Siekiant tinkamai įvertinti Bendrovės ir UAB „Arontera“ sąsajumą, šiame skyriuje svarbu išsiaiškinti ir aptarti susijusios šalies ir susijusių šalių sandorio apibrėžimą bei praktiškai jį pritaikyti minėtiems ūkio subjektams.

Pažymėtina, kad REMIT 2 straipsnio 13 punkte yra įtvirtinta susijusios įmonės sąvoka, pagal kurią susijusi įmonė – patronuojamoji arba kita įmonė, kurioje kita įmonė turi dalyvavimo teisių, arba įmonė, su kita įmone susijusi ryšiais, kaip apibrėžta Direktyvos 83/349/EEB 12 straipsnio 1 dalyje.

Svarbu pažymėti ir tai, kad santykiai tarp rinkos dalyvio ir susijusių įmonių apibrėžti 1983 m. birželio 13 d. Septintojoje Tarybos direktyvoje 83/349/EEC, pagrįstoje Sutarties 54 straipsnio 3 dalies g punktu, dėl konsoliduotos atskaitomybės¹⁶:

- patronuojanti bendrovė (angl. *parent undertaking*);
- dukterinė bendrovė (kontroliuojama) (angl. *subsidiary (controlled undertaking)*);
- kitos susijusios bendrovės, turinčios „vieningą kryptį“ (angl. *other related undertaking having „unitary direction“*).

Direktyvos 2013/34/ES 2 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta, susijusios šalies sąvoka, pagal kurią susijusi šalis – kaip apibrėžta tarptautiniuose apskaitos standartuose, priimtuose 2002 m. liepos 19 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (EB) Nr. 1606/2002 dėl tarptautinių apskaitos standartų taikymo.

Svarbu pažymėti tai, kad 2010 m. liepos 19 d. buvo priimtas TAS, kurio tikslas – užtikrinti, kad ūkio subjekto finansinėse ataskaitose būtų atskleista informacija, būtina siekiant atkreipti dėmesį, kad susijusių šalių buvimas, su šiomis šalimis siejami sandoriai ir skolų likučiai, įskaitant įsipareigojimus, gali turėti įtakos šio ūkio subjekto finansinei būklei, taip pat pelnui ar nuostoliams.

TAS priedo 5-8 dalyse numatyti susijusių šalių (angl. *Related parties*) atskleidimo tikslai. TAS priedo 5 dalyje numatyta, kad susijusių šalių santykiai yra įprasta prekybos ir verslo ypatybė. Pavyzdžiui, ūkio subjektai dažnai dalį savo veiklos vykdo per dukterines įmones, bendras įmones ir asocijuotąsias įmones. Esant tokioms aplinkybėms, ūkio subjektas gali paveikti ūkio subjekto, į kurį investuojama, finansinę ir veiklos politiką kontrolės, bendros kontrolės arba reikšmingos įtakos būdu.

Atkreiptinas dėmesys, kad TAS priedo 6 dalis numato, kad susijusių šalių santykiai gali daryti poveikį ūkio subjekto pelnui ar nuostoliams ir jo finansinei būklei. Susijusios šalys gali sudaryti

¹⁵ <http://www.vkekk.lt/dujos/SiteAssets/remifformas/Priedas%20Nr%20%201%20Registracijos%20vadovas.pdf>, 18 p.

¹⁶ Ši direktyva panaikinta Europos Parlamento ir Tarybos 2013 m. birželio 26 d. direktyva 2013/34/ES dėl tam tikrų rūšių įmonių metinių finansinių ataskaitų, konsoliduotųjų finansinių ataskaitų ir susijusių pranešimų, kuria iš dalies keičiama Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2006/43/EB ir panaikinamos Tarybos direktyvos 78/660/EEB ir 83/349/EEB. Sąsajumo klasifikacija dėl to nesikeičia.

tokius sandorius, kurių nesudarytų nesusijusios šalys. Pavyzdžiui, ūkio subjektas, parduodantis prekes jį patronuojančiai įmonei jų savikaina, kitam klientui prekių tokiomis sąlygomis gali ir neparduoti. Be to, sandorių tarp susijusių šalių sumos gali skirtis nuo sandorių tarp nesusijusių šalių sumų.

Be kita to, TAS 7 dalyje įtvirtinta, kad Susijusių šalių santykiai gali paveikti ūkio subjekto pelną ar nuostolius ir finansinę būklę net tada, kai nevykdomi susijusių šalių sandoriai. Vien tokių santykių buvimas gali daryti poveikį ūkio subjekto sandoriams su kitomis šalimis. Pavyzdžiui, dukterinė įmonė gali nutraukti santykius su prekybos partneriu, kai patronuojanti įmonė įsigyja kitą dukterinę įmonę, besiverčiančią tuo pačiu verslu, kaip ir buvęs prekybos partneris. Arba viena šalis gali susilaikyti nuo tam tikrų veiksmų dėl reikšmingos kitos šalies įtakos, pavyzdžiui, patronuojanti įmonė gali nurodyti savo dukterinei įmonei nevykdyti tyrimo ir plėtros veiklos.

TAS priedo 8 dalis reglamentuoja, kad dėl šių priežasčių žinios apie ūkio subjekto susijusių šalių sandorius, skolų likučius, įskaitant įsipareigojimus, ir santykius gali turėti įtakos tam, kaip finansinių ataskaitų vartotojai įvertins ūkio subjekto veiklą, įskaitant jo patiriamą riziką ir galimybes.

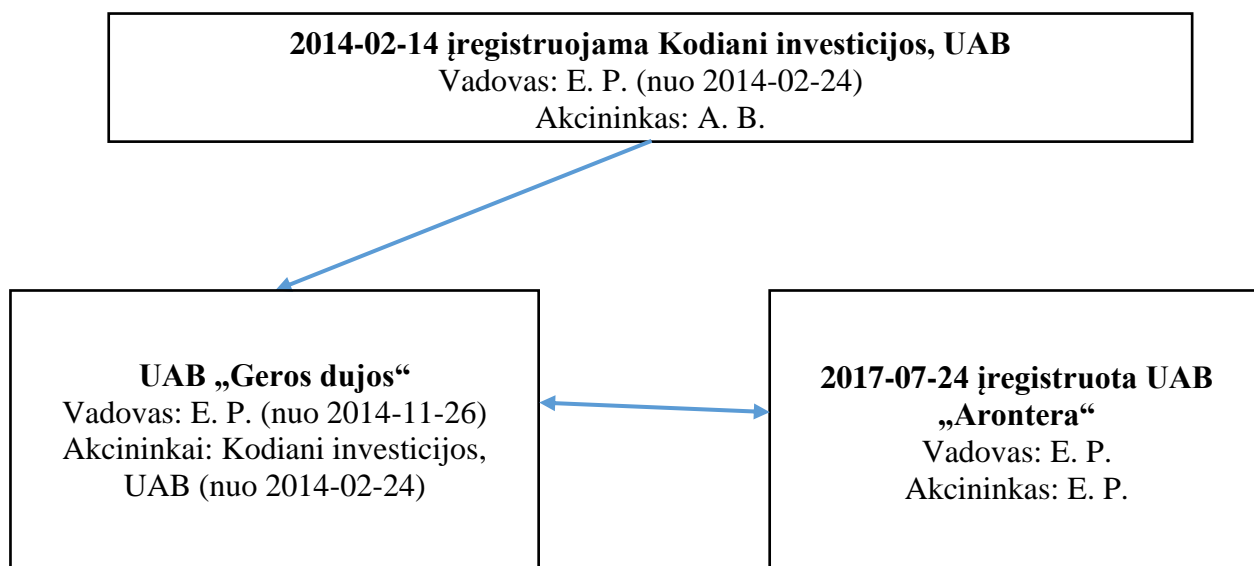
Pagal TAS priedo 9 dalį, susijusi šalis yra asmuo arba ūkio subjektas, susijęs su finansines ataskaitas rengiančiu ūkio subjektu (šiam standarte vadinamas „ataskaitas teikiančiu ūkio subjektu“).

a) Asmuo arba artimas to asmens šeimos narys yra susijęs su ataskaitas teikiančiu ūkio subjektu, jei tas asmuo:

- i) kontroliuoja arba bendrai kontroliuoja ataskaitas teikiančią ūkio subjektą; arba
- ii) turi reikšmingos įtakos ataskaitas teikiančiam ūkio subjektui; arba

iii) yra vienas iš ataskaitas teikiančio ūkio subjekto arba jį patronuojančios įmonės pagrindinių vadovaujančių darbuotojų.

Atkreiptinas dėmesys, jog Konkurencijos įstatymo 3 straipsnio 18 dalyje yra apibrėžiama susijusių ūkio subjektų grupė, kurią apima tiek juridiniai, tiek fiziniai asmenys. Minėto įstatymo 3 straipsnio 18 dalies 2 punkte įtvirtinta, kad susijusių ūkio subjektų grupę sudaro, be kita ko, ūkio subjektai, kuriuose nagrinėjamas ūkio subjektas tiesiogiai arba netiesiogiai (per kitus ūkio subjektus) turi daugiau kaip pusę akcijų, kitokių vertybinių popierių ar turto arba turi teises į daugiau kaip pusę balsų, arba turi teisę skirti daugiau kaip pusę priežiūros ar valdymo organų narių, arba turi ūkio subjekto valdymo teisę. Taip pat Konkurencijos įstatymo 3 straipsnio 9 dalyje kontrolės sąvoka apibrėžiama kaip visokios iš įstatymų ar sandorių atsirandančios teisės, kurios suteikia juridiniam ar fiziniam asmeniui galimybę daryti lemiamą įtaką ūkio subjekto veiklai, įskaitant teises, kurios leidžia daryti lemiamą įtaką ūkio subjekto valdymo organų sprendimams ar personalo sudėčiai.

2 pav. Tikrinamų įmonių ryšiai

TAS priedo 9 dalyje yra įtvirtintas pagrindinio vadovaujančio darbuotojo apibrėžimas, pagal kurį pagrindiniai vadovaujantys darbuotojai – asmenys, kurie turi valdžią ir yra tiesiogiai ar netiesiogiai atsakingi už ūkio subjekto veiklos planavimą, vadovavimą šiai veiklai ir jos kontrolę, pvz., direktoriai (generalinis direktorius ar kiti).

Atsižvelgiant į TAS priedo 9 dalies a punkto iii papunktyje įtvirtintas „susijusios šalies“ ir „pagrindiniai vadovaujantys asmenys“ sąvokas, bei į aplinkybę, kad Bendrovės ir UAB „Arontera“ pagrindinis vadovaujantis darbuotojas yra generalinis direktorius E. P., šios įmonės galimai atitinka „susijusios šalies“ (angl. *Related party*) sąvoką.

3.3 Pavedimų ir sandorių tarp Bendrovių vertinimas

Atliktų sandorių, sudarytų tarp Bendrovės ir UAB „Arontera“, vertinimas pateikiamas žemiau. 3 pav. ir 4 pav. 4 lentelėje pateikiamas nurodytų sandorių (*konfidenciali informacija*) vertinimas ir palyginimas su kitų atitinkamų parų pavedimais ir sandoriais biržoje. (*konfidenciali informacija*).

(*konfidenciali informacija*)

3 pav. Pirkimo pavedimai

(*konfidenciali informacija*)

4 pav. Pardavimo pavedimai

Tikrinimo komisija, įvertinusi Patikrinimo metu surinktą informaciją, konstatuoja, kad nepastebėta, jog tarp Bendrovės ir UAB „Arontera“ tikrinamuoju laikotarpiu sudaryti sandoriai, nurodyti 4 lentelėje, atitiktų REMIT 2 straipsnyje įtvirtinto manipuliavimo rinka ir bandymo manipuliuoti rinka apibrėžimus.

IV SKYRIUS IŠVADOS

Tikrinimo komisija, įvertinusi Patikrinimo metu surinktą informaciją ir Bendrovės bei UAB „Arontera“ vykdytus pavedimus, sandorius dėl dujų pirkimo biržoje, įskaitant, bet neapsiribojant, esminiais teiginiais, įtvirtintais patikrinimo akto III skyriaus pirmojo skirsnio 1 poskirsnio 1–6 punktuose, nustatė, kad:

1. Bendrovė, laikotarpiu nuo 2017-01-31 iki 2017-06-30 vykdydama šešis sandorius, nurodytus 3 lentelės 10 stulpelyje (pardavimo produktai Nr. 1–6), pažeidė REMIT 5 straipsnio reikalavimą, draudžiantį užsiimti manipuliavimu rinka didmeninėse energijos rinkose, biržoje, nes:

1.1. pastarieji Bendrovės veiksmai atitinka REMIT 2 straipsnio 2 punkto a papunkčio i dalyje įtvirtinto manipuliavimo rinka sąvoką, t. y. Bendrovė davė klaidingus signalus bent šešiams Bendrovės vartotojams dėl didmeninių energetikos produktų, biržos produktų, kainos;

1.2. pastarieji Bendrovės veiksmai atitinka REMIT 2 straipsnio 2 punkto a papunkčio ii dalyje įtvirtinto manipuliavimo rinka sąvoką, t. y. Bendrovė užsitikrino UAB GET Baltic tinklalapyje skelbiamą mažiausią pastarųjų parų produktų kainą – didmeninių energetikos produktų, t. y. biržos produktų, dirbtinio dydžio kainą.

2. Nepastebėta, kad UAB „Arontera“ tikrinamuoju laikotarpiu vykdyti pavedimai ir sudaryti sandoriai atitiktų REMIT 2 straipsnyje įtvirtintų manipuliavimo rinka ir bandymo manipuluoti rinka sąvokų.

3. Nepastebėta, kad tarp Bendrovės ir UAB „Arontera“ tikrinamuoju laikotarpiu sudaryti sandoriai atitiktų REMIT 2 straipsnyje įtvirtintų manipuliavimo rinka ir bandymo manipuluoti rinka sąvokų.

Dujų ir elektros departamento

Rinkos plėtros ir stebėsenos skyriaus vyriausiasis specialistas

Ignas Kazakevičius

Dujų ir elektros departamento

Dujų skyriaus vyriausiasis specialistas

Justas Valaitis

Teisės departamento

Teisės taikymo skyriaus vyriausioji specialistė

Jolita Kliorytė